

Леся НИЗОВЕЦЬ,
учителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»
Полонського ліцею №7 ім.М.Сливи

Формування навичок критичного мислення та медіаграмотності в освітньому процесі

Стрімкий розвиток цифрових технологій та оновлення навчального процесу за концепцією Нової української школи актуалізують необхідність посилення інформаційної та медіаграмотності учнів. Сучасні діти — покоління, яке щодня перебуває в середовищі швидких, різномірних та часто маніпулятивних інформаційних потоків. Тому здатність критично аналізувати інформацію, розрізнити факти та судження, усвідомлювати ризики цифрового середовища та ухвалювати обґрунтовані рішення стає базовою компетентністю людини XXI століття.

У цьому контексті інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» має особливе значення. Він об'єднує знання з безпеки життєдіяльності, освіти, фізичного та психічного здоров'я, соціального добробуту і цифрової грамотності. Такий міжгалузевий підхід дозволяє забезпечити комплексний розвиток учнів, зокрема формувати навички критичного мислення та медіаграмотності, які є основою безпечної та відповідальної поведінки у фізичному й цифровому середовищах.

Завдяки розвитку критичного мислення здійснюється аналіз інформації, оцінювання достовірності повідомлень, розпізнавання маніпуляцій та вибір безпечних і ефективних стилів поведінки.

Медіаграмотність забезпечує формування вмінь визначати мету та мотиви створення медіаповідомлень, розуміння алгоритмів соцмереж, навички безпечної онлайн-комунікації та сприяє відповідальності при створенні власного контенту.

Для різного віку характерні різні особливості сприйняття інформації. Молодші школярі часто довіряють візуальним образам, тому вони є вразливими до маніпулятивної реклами та неправдивих відео. Підлітки ж часто шукають визнання в соціальних мережах, тому вони більш емоційно реагують на контент, схильні до наслідування інтернет-трендів та можуть некритично сприймати інформацію від блогерів. Необхідним є врахування вікових особливостей та організація навчання, спрямованого на аналіз побаченого та усвідомлення причин його впливу.

Надзвичайно важливим є володіння навичками емоційної саморегуляції, що виступає передумовою критичного мислення, адже саме вміння зупинитися й проаналізувати ситуацію не допускає виникнення імпульсивних рішень під впливом фейків або провокацій.

Розвитку критичного мислення сприяють різні методи, серед яких здійснюється вибір оптимальних. Одним з таких методів є аналіз реальних або змодельованих життєвих ситуацій з тем безпеки чи здоров'я. У процесі роботи здійснюється аналіз джерел інформації, визначення

ризиків, пошук можливих рішень та оцінювання наслідків. Метод «Сократівського діалогу» стимулює постановку уточнювальних запитань, аргументацію та пошук суперечностей в інформації.

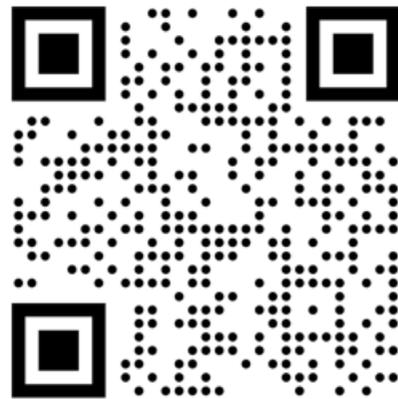
У практиці освітнього процесу впроваджуються дебати та аргументовані дискусії, які формують культуру діалогу, уміння висловлювати та захищати власну позицію без агресії.

Поширення набув відомий усім метод створення навчальних проєктів, який містить інтегрований зв'язок з методом аналізу медіаповідомлень. «У процесі роботи здійснюється визначення типу опрацьованого медіа (новина, реклама, блог, мем), встановлення мети автора, окреслення цільової аудиторії та ідентифікація застосованих технік впливу (сенсаційність, емоційні тригери, монтаж, вирвані з контексту цитати).

Результативним явищем є формування критичного мислення та медіаграмотності засобами міжпредметних зв'язків. Дієвим є метод «Фактчекінг», за допомогою якого здійснюється перевірка джерела, пошук першоджерела, використання незалежних фактчек-платформ, оцінювання візуальних доказів та звернення уваги на маніпулятивні формулювання.

Набули поширення тренінги цифрової безпеки з метою створення складних паролів, безпечного налаштування соцмереж, вироблення алгоритму дій у випадку кібербулінгу чи витоку даних.

У закладі освіти щорічно практикується створення власного медіаконтенту «Оскар», у межах якого здійснюється зйомка відео на актуальні теми молоді з акцентом на відповідальне ставлення до поширюваної інформації.

QR-код із посиланням на медіаконтент
«Оскар» з актуальних тем молоді

До практичних інструментів, які доцільно застосовувати на уроках також належать: таблиця «Факт – думка», метод «Трьох джерел», аналіз емоційного впливу медіа, робота з інфографікою та статистикою, алгоритм безпечної взаємодії в соцмережах тощо.

Необхідним є не лише передавання знань, а й створення умов для самостійного пошуку відповідей, аналізу та постановки запитань. Важливим є створення умов для висловлення різних думок без страху засудження. Це стимулює відкритість, довіру та здатність до аналізу.

Для розвитку медіаграмотності важливим є формування поваги до іншої думки, аргументації власної позиції та уникнення агресивної поведінки.

Результатом формування критичного мислення та медіаграмотності учнів є сформовані компетенції: критичного аналізу інформації з різних джерел; розпізнавання маніпуляції та фейків; застосування навичок фактчекінгу; усвідомлення наслідків інформаційної поведінки; відпо-

відальної поведінки в цифровому середовищі; прийняття зважених рішень щодо власного здоров'я та безпеки; формування стійкості до інформаційно-психологічних впливів тощо.

Отже, формування критичного мислення та медіаграмотності визначається як необхідне завдання сучасної освіти, адже ці компетентності безпосередньо впливають на здатність учнів зберігати власне здоров'я, безпеку та психічний добробут. Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» створює унікальні умови для розвитку цих навичок завдяки міждисциплінарності, практичній спрямованості та цілісному підходу до формування особистості учня. Цілеспрямоване застосування інтерактивних методів навчання, впровадження цифрової грамотності, розвиток емоційної компетентності й створення безпечного освітнього середовища забезпечують формування в учнів здатності критично мислити, аналізувати інформацію та відповідально діяти в реальних і цифрових життєвих ситуаціях.

Оксана ФРАНЧУК,
вчителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»
ліцею №15 імені Олександра Співачука м. Хмельницького

Формування практичних навичок домедичної допомоги у дітей

У сучасних умовах, коли ризики для життя та здоров'я населення значно зросли, вміння надавати домедичну допомогу перетворюється з бажаної навички на життєво необхідну компетенцію. Особливо важливим є засвоєння основ першої допомоги у шкільному віці, коли закладаються основи відповідального ставлення до безпеки, а здобуті практичні навички здатні врятувати життя в критичних ситуаціях.

Засвоєння навичок домедичної допомоги має багатовимірне значення для формування відповідальної поведінки та безпеки. У цьому контексті варто окреслити ключові аспекти.

Чому це важливо:

- Самостійність – при засвоєнні навичок першої допомоги формується впевненість та самостійність.
- Відповідальність – формується готовність допомагати іншим.
- Швидка реакція – завдяки знанням забезпечується правильна дія в критичній ситуації.

• Профілактика – завдяки навичкам уникаються небезпечні ситуації.

Як здійснюється навчання:

• Теоретичні заняття – пояснюються основні правила надання першої допомоги, демонструються прийоми на манекенах.

• Практичні заняття – відпрацьовується зупинення кровотечі, накладання пов'язок, звільнення дихальних шляхів у парах або на тренажерах.

• Рольові ігри – організовуються імітації різних життєвих ситуацій.

• Приклад дорослих – є визначальним, тому необхідно демонструвати правильну поведінку у надзвичайних ситуаціях.

Ефективність навчання значною мірою залежить від вікових особливостей школярів. Тому засвоєння навичок домедичної допомоги доцільно розглядати по класах.

Клас	Орієнтовні навички	Методи навчання
5 – 6 класи	Здійснюється ознайомлення з базовими правилами безпеки, відпрацьовується виклик екстреної допомоги, накладання простих пов'язок	Застосовуються ігрові вправи, наочні схеми, групові заняття, метод «навчаючи – навчаюся»